

Sygn. akt IV CSK 708/16

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

Protokolant Katarzyna Jóskowiak

w sprawie z powództwa T.G.

przeciwko Skarbowi Państwa - Szefowi Rejonowego Zarządu Infrastruktury

w B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 12 października 2017 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 26 kwietnia 2016 r.,

**uchyła zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 16 marca 2015 r. oddalił żądanie powoda T. G. zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa - Szefa Rejonowego Zarządu Infrastruktury kwoty 391140,00 zł z odsetkami tytułem wynagrodzenia za wykonane dzieło, a Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2016 r. oddalił apelację powoda.

Sąd ustalił, że w dniu 7 listopada 2011 r. strony zawarły umowę o wykonanie przez powoda dzieła w postaci bliżej określonego opracowania studialnego. Podług klauzuli z § 9 pkt 2b umowy zamawiający mógł odstąpić od umowy w przypadku przekroczenia przez wykonawcę terminu określonego w § 2 umowy o 30 dni kalendarzowych dla każdego elementu. Powód w dniu 29 maja 2012 r. dostarczył pozwanemu zamówione dzieło, tj. po upływie terminu, od którego powstało (*a quo*) prawo pozwanego do odstąpienia od umowy. W dniu 23 maja 2012 r. pozwany nadał w urzędzie pocztowym pismo zawierające oświadczenie o odstąpieniu od umowy, które dotarło do powoda w dniu 31 maja 2012 r.

Sąd uznał, że klauzulę z § 9 pkt 2b umowy należy zakwalifikować jako *lex commisorio* w rozumieniu art. 492 k.c., a co za tym idzie, w ocenie Sądu, zwłoka po stronie powoda w wykonaniu dzieła uprawniała pozwanego do przewidzianego w tej klauzuli skutecznego odstąpienia od umowy także po jego wydaniu.

Skarga kasacyjna powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego - oparta na podstawie pierwszej z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. 492 k.c., i zmierza do uchylecia tego wyroku oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny przyjmując, że w chwili złożenia przez pozwanego oświadczenia o odstąpieniu od umowy była ona już w całości wykonana przez powoda, wyraził pogląd, iż pozwany skutecznie odstąpił od tej umowy na podstawie art. 492 k.c., gdyż z treści tego przepisu nie wynika prawo odstąpienia od umowy tylko nie wykonanej.

Istota zarzutu skargi kasacyjnej sprowadza się natomiast do twierdzenia, że Sąd Apelacyjny z naruszeniem art. 492 zd. 1 k.c. pominął, iż po dostarczeniu dzieła ustał stan zwłoki, a tym samym wygasło uprawnienie pozwanego do odstąpienia od umowy. Wychodzi przy tym skarżący z założenia, że na podstawie art. 492 zd. 1 k.c. można odstąpić od umowy tylko nie wykonanej. Przy czym utożsamia dostarczenie dzieła z jego wydaniem (oddaniem) w rozumieniu art. 643 k.c.

Przepis art. 492 k.c., którego naruszenia upatruje skarżący, immanentnie wiąże się z art. 491 k.c., który z mocy ustawy przyznaje wierzycielowi prawo odstąpienia od umowy wzajemnej, jeżeli dłużnik popadł w zwłokę. Zanim jednak skorzysta z tego prawa, powinien wyznaczyć dłużnikowi odpowiedni dodatkowy termin do wykonania zobowiązania wraz z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu tego terminu będzie uprawniony do odstąpienia od umowy. Jednakowoż w myśl art. 492 k.c. wierzyciel może bez wyznaczania owego dodatkowego terminu odstąpić od umowy „Jeżeli uprawnienie do odstąpienia od umowy wzajemnej zostało zastrzeżone na wypadek niewykonania zobowiązania w terminie ściśle określonym”. Nie chodzi tu zatem - jak w przypadkach umownego prawa do odstąpienia od umowy (art. 395 § 1 k.c.) - o wyznaczenie terminu *ad quem* do złożenia oświadczenia woli o odstąpieniu od umowy, lecz o wyznaczenie ściśle określonego terminu do spełnienia świadczenia (*a quo*), z upływem którego powstaje prawo wierzyciela do odstąpienia od umowy.

Zastrzeżenie umowne przewidziane w art. 492 k.c. modyfikuje natomiast ustawowe, a nie umowne prawo odstąpienia. Modyfikacja ta polega na tym, że wprawdzie skorzystanie z prawa odstąpienia jest możliwe, tak jak w art. 491 k.c., wyłącznie w przypadku zwłoki w wykonaniu zobowiązania, inaczej jednak niż w art. 491 k.c. odstąpienie następuje bez wyznaczania dodatkowego terminu. Uprawnienie to nie może zatem być kwalifikowane jako rodzaj umownego, skoro stanowi przypadek ustawowego prawa odstąpienia.

Klauzula przewidziana w § 9 pkt 2b umowy stron ma właśnie cechy prawne *legis commissoriae* w powyższym znaczeniu. Strony bowiem niewątpliwie wiązała umowa wzajemna; taki bowiem charakter prawny ma umowa o dzieło (art. 627 k.c.),

którą strony zawarły. Klauzula z § 9 pkt 2b umowy zastrzegła prawo do odstąpienia w razie przekroczenia przez wykonawcę terminu określonego w § 2 umowy o 30 dni kalendarzowych dla każdego elementu. Przepis ten termin *a quo* do odstąpienia od umowy został ściśle oznaczony. Przy czym nie zastrzeżono jakiegось „*automatycznego*” odstąpienia od umowy z upływem tego terminu, wobec czego - zgodnie z art. 492 k.c. - zachodziła potrzeba złożenia stosownego oświadczenia woli przez zamawiającego.

Godzi się zauważyć, że zarówno Sąd Apelacyjny, jak i skarżący błędnie przyjmują, że umowa została w całości wykonana przez dostarczenie zamówionego dzieła.

Przepisy kodeksu cywilnego posługują się sformułowaniem oddania dzieła (art. 642 k.c.) jak i odbioru dzieła (art. 643 k.c.). Obowiązek odebrania dzieła jest warunkowany równoczesnym jego oddaniem. O ile odebranie dzieła świadczy o jego odebraniu, to oddanie dzieła nie jest równoznaczne z odbiorem i nie zawsze będzie prowadziło do uznania umowy za wykonaną.

Należy zatem zauważyć, że samo dostarczenie dzieła do odbioru, jak to miało miejsce w sprawie, nie jest tożsame z jego wydaniem (oddaniem) w rozumieniu art. 643 k.c. W orzecznictwie i doktrynie przyjmuje się, że wykonanie umowy o dzieło poprzez jego zaoferowanie zamawiającemu ma miejsce wtedy, gdy nastąpiło wykonanie dzieła oznaczonego w umowie w takiej postaci, iż dzieło to spełnia cechy zamówienia. Oznacza to taką jego postać, ilość i jakość, że może być wykorzystane do celów, jakie przyświecały zamawiającemu (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2008 r., II CSK 421/07, nie publ. oraz z dnia 15 marca 2012 r., I CSK 287/11, OSNC 2012, Nr 11, poz. 131).

Wykładnia art. 643 k.c. uprawnia pogląd, że zamawiający nie ma obowiązku dokonywania odbioru dzieła wadliwego. Oddanie dzieła zależy od równoczesnej aprobaty świadczenia przez zamawiającego. Przy odbiorze dzieła i ustaleniu zgodności jego cech jakościowych z treścią zobowiązania miarodajna jest przede wszystkim ocena zamawiającego. Niepodobna założyć wymuszenia na zamawiającym dokonania odbioru dzieła z wadami. Inaczej mówiąc, na gruncie

art. 643 k.c., przyjmuje się, że obowiązek odbioru dzieła wchodzi w rachubę jedynie wówczas, gdy świadczenie wykonawcy odpowiada treści zobowiązania.

Skarżący zakłada, że w okolicznościach faktycznych sprawy nie było przesłanek do odmowy przez pozwanego odbioru zamówionego dzieła, gdyż zostało ono wykonane bez wad. Wbrew jednak temu założeniu ta okoliczność w sprawie nie została wykazana. Skarżący wprawdzie zmierzał do jej wykazania zgłaszając w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji w tym przedmiocie dowód z opinii biegłego, jednak wniosek ten uznany za zbędny został oddalony. Zgodzić natomiast należało się ze skarżącym, że gdyby okazało się, że pozwany bezpodstawnie uchylił się od przyjęcia zamówionego dzieła, to zasadne byłoby jego żądanie zapłaty wynagrodzenia.

Niemniej jednak, jeżeli zwłoka w chwili oddawania dzieła zamawiającemu przez wykonawcę byłaby na tyle istotna, że nie mogło ono już służyć zamierzonemu celowi określonym poprzez umowę przez zamawiającego, to należałoby uznać, że nie nastąpiło w ogóle wykonanie umowy przez skarżącego. W takiej sytuacji niepodobna mówić ani o wydaniu (oddaniu) dzieła, ani o obowiązku jego odebrania, a zatem także o powstaniu obowiązku zamawiającego do zapłaty wynagrodzenia.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w wyroku.

kc

jw